

Врегулювання механізму притягнення народних депутатів України до конституційної відповідальності

*Шаповалова В.В., студентка гр.Ю-95 юридичного факультету СумДУ
Науковий керівник - Семенов В.М., к.держ.упр., доц.кафедри права СумДУ*

Досить важливим питанням в укріпленні конституційно-правового статусу Верховної Ради України є підвищення впливу народу України на діяльність обраних ним народних депутатів України, посилення їх політичної та правової відповідальності, а також вдосконалення правового регулювання статусу народних депутатів України та підвищення ефективності роботи Верховної Ради України через позбавлення повноважень депутатів, які систематично та без поважних причин не виконують покладені на них обов'язки.

Очевидно, що деякі депутати, не відчувачи жодної відповідальності перед виборцями, діють всупереч своїм передвиборчим обіцянкам, переходять з однієї фракції в іншу, змінюють політичні партії, від яких їх було обрано до Верховної Ради України на політичні партії (блоки) протилежної ідеології та позиції; не ведуть роботи з громадянами; не відвідують засідання Верховної Ради України та комітетів Верховної Ради України; не приймають участі в роботі тимчасових комісій, до складу яких їх було включено, голосують картками одне одного, тобто, не виконують свої функції представників народу України та не приносять користі розвитку Української держави.

З огляду на це, доцільним є розгляд питання про вдосконалення механізму притягнення народних депутатів України до конституційної відповідальності за невиконання покладених на них обов'язків. Очевидно, що інститут відповідальності народних депутатів як виразників інтересів суспільства потребує наукового переосмислення в контексті поточних державотворчих процесів.

Аналізуючи положення Основного закону, цілком зрозуміло, що більшість норм, які стосуються вимог до організації діяльності та компетенції державних органів та їх посадових осіб, не містять у собі санкцій за їх порушення, що досить дивним, адже з загальної теорії права відомо, що порушення норм закону є причиною притягнення суб'єкта делікту до відповідальності.

Наприклад, незважаючи на конституційну вимогу щодо особистого голосування народного депутата на засіданнях парламенту, спостерігаються непоодинокі випадки голосування за допомогою карток народних депутатів їх колегами з парламентської фракції. Фіксація цих порушень на відеозаписах, неодноразові застереження інших парламентарів, не мають в результаті будь-яких правових наслідків, що дозволяє продовжувати цю неконституційну парламентську практику. Конституція ж, встановлюючи заборону неособистого голосування народних депутатів, не передбачає відповідальність за її порушення.

На думку Н. Заяць, особливе місце в розв'язанні питання конституційно-правової відповідальності стосовно відповідальності законодавців за якість і дієвість прийнятих законів належить саме законодавчому органу. Загальна незадоволеність станом законодавства, якістю і кількістю прийнятих законів та їх ефективністю, неврегульованістю суспільних відносин, порушенням основ законодавчої техніки, суперечливістю вже прийнятих законів, їх значною декларативністю, а головне – відсутністю продуманої перспективної законодавчої політики дають право ставити питання про відповідальність законодавців за законотворчість. Отже, можна умовно виділити три групи проблем: відповідальність у законотворчості; відповідальність законодавців за вироблення законодавчої політики; відповідальність за розроблення нових й удосконалення існуючих механізмів контролю громадськості за діяльністю влади, владних структур і посадових осіб [5, с.79].

Зокрема, В. Виноградов дає наступне визначення поняття: «Конституційна відповідальність – це обов'язок суб'єкта конституційно-правових відносин, який закріплено конституційно-правовими нормами, відповідати за невідповідність своєї юридично значущої поведінки тій, яка приписана йому цими нормами, забезпечуючи можливість застосування заходів державного (або прирівняного до нього громадського) діяння» [4, с.20]. З даного визначення очевидно, що порушення народними депутатами встановлених Регламентом заборон, є причиною для притягнення їх до конституційно-правової відповідальності. Таким чином, залишається

відкритим питання механізму реалізації конституційної відповідальності та встановлення санкцій за порушення відповідних норм.

Деякі зміни в системі регулювання діяльності депутатів при голосуванні відбулися при внесенні змін до статті 47 Регламенту Верховної Ради України, зокрема передбачено, що у разі виявлення на пленарному засіданні народним депутатом факту порушення вимог щодо особистого голосування шляхом голосування за іншого народного депутата розгляд питання порядку денного на його вимогу зупиняється. Головуючий на пленарному засіданні встановлює присутність відповідного народного депутата у залі засідань Верховної Ради, а у разі його відсутності доручає Лічильній комісії вилучити картку такого народного депутата та передати її головуючому на пленарному засіданні і проводить повторне голосування щодо пропозиції, яка ставилась на голосування останньою [2].

Однак, аналізуючи положення даної статті варто зазначити, що наразі, на жаль, не закріплено детального механізму та конкретних санкцій до депутата, що безпосередньо голосував чужою карткою, та того, чиєю саме карткою відбувалось голосування.

Кроком до врегулювання даного питання також є проект нового Закону України «Про відкликання народного депутата України», зареєстрований у Верховній Раді України 16.08.2012р., стаття 1 якого визначає підстави для відкликання народного депутата України виборцями, до яких, зокрема, належить голосування на засіданні Верховної Ради України народним депутатом України чужими картками, пропуск народним депутатом України протягом року більше половини пленарних засідань та ін. [3]. Однак, на даний момент законопроект досі не прийнятий. Також виникає багато питань організаційного та правозастосовного характеру у разі прийняття вказаного законопроекту.

Також досить важливою є можливість прийняття рішень парламентом шляхом встановлення кворуму обов'язкової мінімальної присутності депутатів на засіданні. Запровадження такого обов'язку для депутатів знизить можливість неособистого голосування, підвищить рівень присутності депутатів на засіданнях та унеможливить прийняття законів лише групою депутатів, що зацікавлені у прийнятті саме такого рішення. Таким чином, встановивши відповідальність за відсутність на засіданнях чи використання чужих карток для голосування, бачиться можливим підвищення ефективності законотворчої діяльності.

Таким чином, подальша розробка інституту відповідальності народних депутатів України при безпосередньому здійсненні покладених на них обов'язків, має беззаперечне значення в процесі вирішення питання підвищення ефективності діяльності Верховної Ради України і забезпечення реалізації представницьких функцій депутата як представника народу та дозволить не лише створити умови для провадження діяльності народними депутатами, а й виробити цілісний механізм дотримання ними правил та виконання покладених на них обов'язків.

Парламентарії як представники єдиного органу законодавчої влади мають бути носіями моральної культури, гідними виразниками інтересів та потреб населення. Юридична відповідальність народних депутатів є одним із засобів забезпечення стабільності в діяльності парламенту, покликаною підготувати досконалу законодавчу базу реформування українського суспільства й держави відповідно до загальноновизнаних принципів конституціоналізму.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року// ВВР. – 1996. – №30. – ст.141.
2. Про внесення зміни до статті 47 Регламенту Верховної Ради України: Закон України від 22.02.2013 року № 29-VII// Офіційний вісник України від 15.03.2013 року - № 18 – ст.613.
3. Про відкликання народного депутата України: проект Закону України від 16.08.2012 року № 11084– [Електронний ресурс] – [Режим доступу]: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF8JW00A.html
4. Виноградов В. А. Конституционная ответственность: вопросы теории и правовое регулирование/ В.А.Виноградов - М., 2000. - С.20-21.
5. Заяць Н.В. Особливості прояву позитивної конституційно-правової відповідальності в діяльності інститутів народного представництва/ Н.В.Заяць // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ – 2010 - № 2 – с.79.

Міжнародно-правове забезпечення стабільності та безпеки суспільства : матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів та студ. юридичного фак-ту, м. Суми, 25 травня 2013 р. / Ред.кол.: А.М. Куліш, М.М. Бурбика, М.І. Логвиненко, В.М. Семенов, А.В. Баранова. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 118-120.